

در تقویم رسمی کشورمان روز پنجم ذی القعدة، به عنوان «تجلیل از امامزادگان و بقاع متبرکه» سند خورده است. به همین بهانه مروری داشته‌ایم بر وضعیت پراکندگی این اماکن مقدس در سرزمین مان و ترن‌های این بخش.

از مجموع ۸ هزار و ۱۶۷ امامزاده ایران، از این رو با هزار و ۴۵۱ امامزاده در استان فارس قرار دارد. از جمله شناخته شده‌ترین آنها، نگین سبز استان فارس، حرم مطهر حضرت احمد بن موسی الکاظم (ع) ملقب به شاهچراغ (ع)

است. آن حضرت فرزند امام موسی کاظم (ع) هفتمین امام شیعیان و برادر امام رضا (ع) است که کرامات و مناقب فراوانی به نام ایشان ثبت شده است. حضرت سیدعلاءالدین حسین ابن موسی کاظم (ع) یکی دیگر از امامزادگان واجب‌التکریم شهر شیراز و برادر حضرت احمد بن موسی شاهچراغ (ع) است. با توجه به ارادت و ویژه شیرازی‌ها به این امامزاده در زبان محلی به آن «آستانه» هم می‌گویند.

امامزاده‌های شهر، مأمن دل‌خستگانند

ای بارگهت نور امیدم

محمدصادق خسروی علیا

لايه لای برج‌ها و آسمانخراش‌های دودزده شمال پایتخت هم می‌توان حال و هوای تازه و معنوی را تنفس کرد و چه جایی بهتر از استان مقدس امامزادگان که پناهگاه امنی هستند برای مردمی که می‌خواهند اندکی از دنیا و شلوغی‌هایش گریزان شوند. مکان‌هایی آرام با معماری‌های خاص و البته تا حدودی بکر و دست نخورده، مثل همین‌هایی که به زیارتشان رفته‌ایم.

منطقه ۱ امامزاده صالح تجریش

● **قدمت:** قرن پنجم هجری قمری
● **پیشینه و نسب:** یکی از پسران امام موسی کاظم (ع) و از برادران امام هشتم شیعیان علی بن موسی الرضا (ع)
● **نشانی:** جنوب شرقی میدان تجریش.
● **ویژگی:** از مراکز زیارتی و گردشگری مهم شمال تهران محسوب می‌شود و روزانه هزاران نفر به هوای زیارت به تجریش می‌روند. به گواهی تاریخ، بنای ابتدایی بقعه این امامزاده متعلق به قرن پنجم هجری قمری است و گفته می‌شود در دوران یورش مغول‌ها به ایران یعنی حدود سال ۶۱۷ هجری قمری این بنای متبرک به کلی تخریب شد. اما دوباره در قرون هفتم یا هشتم قمری برای امامزاده صالح بقعه ساخته شد و بعدها به‌ویژه در دوران

قاجار توسعه پیدا کرد. همچنین پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران نیز ایوان و شبستان‌های جدیدی برای آن ساخته شده‌است.
بارگاه و صحن امامزاده صالح (ع) حدود ۳ هزار مترمربع مساحت و در فهرست یکی از بزرگ‌ترین و باشکوه‌ترین امامزاده‌های تهران قرار دارد. برای رسیدن به این بارگاه می‌توان از یکی از ۳ در ورودی استفاده کرد که

درهای شمالی و شرقی به بازار تجریش و در ضلع غربی به پایانه اتوبوس‌های درون شهری باز می‌شود. بالای ایوان ورودی اینجا، لوح مستطیل خشتی کاشی‌کاری شده‌ای قرار دارد که تاریخ ۱۲۱۰ هجری قمری و نام فتحعلی شاه بر آن حک شده است.

شمال پر شمار از بقاع متبرکه ملجأ درماندگان

استان‌های گیلان، مازندران و گلستان با بیش از ۲ هزار بقعه متبرکه بیشترین امامزاده در کشور را دارند. چنانچه مورخان اسلامی معتقدند در دوران متوکل عباسی به خاطر فشارها و تهدیدات حکومتی، جمعی از آنها به اجبار به شمال کشور هجرت کردند. کوهستان‌های این خطه با انبوهی از جنگل شاید مکان امن‌تری برایشان بود.

مازندران / امامزاده یحیی

● **نشانی:** شهر ساری، خیابان جمهوری اسلامی
● **مشخصات:** ساختمان برج آجری امامزاده در روز ۳۱ تیرماه ۱۳۱۳ با شماره ثبت ۲۱۱ به‌عنوان یکی از آثار ملی ایران به ثبت رسید که صندوق و در نفیس چوبی آن از اهمیت هنری و تاریخی برخوردار است. کتیبه‌ای در این امامزاده وجود دارد که شخصیت‌های مدفون در این بقعه را اینطور معرفی می‌کند: یحیی بن موسی الکاظم و برادرش حسین بن موسی و خواهرشان سیده سکینه.

گیلان / امامزاده هاشم

● **نشانی:** جاده قزوین-رشت، ۳۰ کیلومتری شهر رشت.
● **مشخصات:** بسیاری از مسافرانی که از نقاط مختلف کشور به استان گیلان سفر می‌کنند، زائر این امامزاده بوده‌اند. آرامگاه امامزاده در دل کوهستانی سرسبز و زیبا و در نزدیکی جنگل معروف سراوان قرار دارد و تزیینات داخلی بنای بقعه و آیین‌های کاری‌های داخل حرم، فضایی از نور و معنویت برای زائران فراهم می‌کند. این زیارتگاه ۱۲۰۰ مترمربع مساحت دارد.

گلستان / امامزاده اسحاق

● **نشانی:** گرگان، میدان شهرداری، خیابان امام خمینی (ره)
● **مشخصات:** قدمت بقعه این امامزاده به دوره سلجوقیان برمی‌گردد و یکی از کهنسال‌ترین بناهای تاریخی و دیدنی شهر گرگان است. در قدیمی چوبی، صندوق نفیس چوبی، گچبری‌ها با آیات قرآنی و مقرنس‌کاری آجری از شاهکارهای معماری بنای این امامزاده نظر هر بیننده‌ای را به خود جلب می‌کند. آرامگاه اسحاق به مشهد نور یا امامزاده نور نیز معروف است.

منطقه ۳ امامزاده اسماعیل

● **قدمت:** عمر بنا بیش از یک قرن
● **پیشینه و نسب:** از نوادگان امام سجاده (ع)
● **نشانی:** خیابان دکتر شریعتی، خیابان امامزاده، انتهای پارک زرگنده

● **ویژگی:** روزگاری که قلعه‌ک و زرگنده بافت روستایی داشت، امامزاده اسماعیل تنها زیارتگاه نزدیک به محل سکونت اهالی بود. براساس طراحی اولیه، ساختمان حرم روی ۱۸ ستون بنا شد که بعضی از آنها هنوز در داخل حرم مشخص‌اند. گنبد امامزاده نیز بسیار استوانه‌ای با ترکیب نقوش‌های اسلامی و ایرانی و با کاشی‌های سبز لاجوردی و کتیبه قرآنی آینه‌کاری شده است و زیر آفتاب درخشش خیره‌کننده‌ای دارد. نمای بیرونی امامزاده از سال ۱۳۳۰ تغییر نکرده اما داخل حرم امامزاده در سال‌های مختلف بازسازی شده است. بنای بقعه نیز چهار ضلعی و یکی از زیبایی‌های آن دیوارهای نیمه‌سنگی و گچی داخلی است. گورستانی قدیمی هم در محوطه امامزاده وجود داشت که از دهه ۵۰ به بعد اجازه دفن اموات را در آن ندادند و سال ۱۳۷۳ شهرداری منطقه آن را به فضای سبز تبدیل کرد و اکنون یکی از مقاصد گردشگری تهران به‌شمار می‌آید. امامزاده اسماعیل از نوادگان امام سجاده (ع) است و گفته می‌شود با فوت در سال ۸۵۰ (ه.ق) در اینجا آرام گرفت. شجره‌نامه کاملش، روی تابلوی بزرگی در ورودی امامزاده نصب شده است.

منطقه ۱ امامزاده قاسم

● **قدمت:** قرن هفتم هجری قمری
● **پیشینه و نسب:** از نوادگان امام حسن مجتبی (ع)
● **نشانی:** خیابان دربند، خیابان گلابدره، میدان امامزاده قاسم، خیابان بانوی
● **ویژگی:** بنای ابتدایی بقعه امامزاده قاسم مقبره‌ای ساده بود که شاه طهماسب صفوی آن را گسترش داد و ساختمان اصلی بقعه هم در زمان فتحعلی شاه قاجار توسعه یافت و ایوان جنوبی و گنبد بالای مقبره آن ساخته شد. بنایی که به شکل برج هشت‌ضلعی و هر ضلع آن از داخل ۲۵/۲ متر عرض دارد و از آجر ساخته شده است. این بقعه اکنون صحن، ایوان، رواق و گنبد کاشی‌کاری دارد. ساختمان امامزاده قاسم در سال ۱۳۵۱ با شماره ۹۰۸ به‌عنوان یک اثر ملی ثبت شده است. اکنون این امامزاده با حدود ۶ هزار مترمربع مساحت، گنبد و بارگاهش با کاشی‌کاری‌های مختلف تزیین شده است. برخی از علما روایت کرده‌اند که این مکان مدفن سر مبارک حضرت قاسم بن حسن (ع) از شهدای دشت نینواست. فاضل دربندی نیز در مقتل اسرار الشهاده این موضوع را اثبات کرده و محلی‌ها هم به این موضوع اعتقاد دارند. به همین خاطر هر سال ششم‌ماه محرم، روز متعلق به حضرت قاسم بن حسن (ع)، ضریح این امامزاده گلباران می‌شود.

منطقه ۳ امامزاده علی اکبر

● **قدمت:** قرن پنجم
● **پیشینه و نسب:** منتسب به امام سجاده (ع)
● **نشانی:** چیذر، خیابان شهید اندرزگو، خیابان برادران سلیمانی، میدان ندا

● **ویژگی:** تهرانی‌ها، محله چیذر پایتخت را با نام امامزاده علی اکبر (ع) می‌شناسند و به دلیل قرار گرفتن این آرامگاه در محله چیذر به امامزاده علی اکبر چیذر یا امامزاده چیذر نیز شهرت دارد. دهه اول ماه محرم و روز عاشورا نیز عاشقان حسینی بی‌شماری در این مکان حضور می‌یابند و اینجا با برگزاری برنامه‌های سوگواری میزبان تهرانی‌هاست. به گواهی تاریخ، بنای ابتدایی بقعه این امامزاده قرن پنجم هجری قمری ساخته شده است اما تاریخ دقیق ولادت و شهادت امامزاده مشخص نیست. آستان این امامزاده ۲ هزار متر مربع مساحت دارد و منوچهر ستوده، نویسنده کتاب جغرافیای تاریخی شمیران، تاریخ اولیه بنای امامزاده را سال ۱۱۸۰ نوشته که به شکل اتافی به ابعاد ۴ متر با دیوارهایی از خشت و گل و بدون تزیینات معماری بود. اینجا نیز در این سال‌ها چندبار بازسازی شده و معماری سنتی و گنبد بزرگی به رنگ سبز دارد. همچنین ضریح طلایی این امامزاده در سال ۱۳۷۰ جایگزین ضریح چوبی شد. در محوطه امامزاده هم پیکر مصطفی احمدی روشن، مسعود علی محمدی و محمد ناظری از شهدای هسته‌ای کشورمان در محوطه این امامزاده به خاک سپرده شده است.